

Шуміло І. А.

доцент кафедри міжнародного права

Національного університету

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

м. Харків, Україна

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС

В договорі про утворення Європейського Союзу зазначається, що однією з цілей його функціонування є зміцнення наукової та технологічної бази європейської промисловості та досягнення її міжнародної конкурентоспроможності [1]. В межах ЄС створено чимало інститутів, діяльність яких спрямована на заохочення підприємств, дослідницьких центрів та університетів до проведення наукових досліджень та розробки високоякісних технологій. З метою розвитку співробітництва країн-членів визначені загальноєвропейські норми, що усувають юридичні та податкові перешкоди на шляху такої співпраці. З метою реалізації проголошених цілей запроваджено спільні програми наукових досліджень та технологічних розробок, розповсюдження та комерціалізацію результатів досліджень в межах ЄС, а також стимулювання навчання та мобільності дослідників.

Слід зазначити, що процес європейської науково-технічної інтеграції почав активно розвиватися набагато пізніше ніж в інших сферах, лише в середині 80-х років минулого століття, коли відставання Західної Європи від світових технологічних центрів – США та Японії, загрожувало втратою провідних позицій у світовій економіці. Сьогодні науково-технічна політики ЄС здійснюється у відповідності до середньострокових рамкових програм, де сформульовані головні цілі, пріоритетні напрямки, встановлені обсяги фінансування науково-дослідних робіт, розподілено ресурси за окремими стадіями їх виконання. Координація інвестицій наукових досліджень на загальноєвропейському та національному рівнях здійснюється у межах європейських технологічних платформ – комунікаційних інструментів, спрямованих на активізацію зусиль за визначеними перспективними технологічними напрямками. Чинна Сьома Рамкова Програма «Будівництво Європейського дослідницького простору знань для зростання» мала посилити роль знань як провідного європейського ресурсу, та підтримати міжнародне наукове співробітництва в

межах понад 30 технологічних платформ. Відповідно до Сьомої Рамкової Програми у 2006 році створено Європейську дослідницьку раду, що має сприяти розвитку науково-дослідницької діяльності ЄС та здійснювати фінансування сумісних проєктів.

У 2014 році розпочнеться робота за 8-ю рамковою програмою «Горизонт-2020», яка буде спрямована на вирішення трьох блоків пріоритетних завдань: зміцнення позицій ЄС серед провідних наукових країн світу шляхом генерування передових знань; досягнення індустріального лідерства та підтримка бізнесу, включаючи малі та середні підприємства інноваційної сфери; вирішення соціальних проблем у відповідь на виклики сучасності, за допомогою реалізації усіх стадій інноваційного ланцюжка.

Завдяки активному розвитку науково-дослідної та технологічної сфери ЄС країни-члени мають можливість нарощувати економічний потенціал, зміцнювати конкурентоспроможність, створювати нові робочі місця, підвищувати добробут та якість життя громадян. У цьому контексті співробітництво України з ЄС є важливою євроінтеграційною складовою, за допомогою якої можна долучити нашу державу до передових технологій, забезпечити структурні зміни в науковому та інноваційному секторах.

Сьогодні науково-технічне співробітництво у цьому напрямку здійснюється на підставі Угоди «Про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною» від 14 червня 1994 року, відповідно до ст. 58, «сторони сприяють співробітництву в галузі цивільних наукових досліджень та технічних розробок (ДТР) на основі взаємної вигоди та з урахуванням наявних ресурсів, належного доступу до їх відповідних програм та з урахуванням належного рівня ефективного захисту прав інтелектуальної, промислової та комерційної власності. При цьому, співробітництво в галузі науки і техніки включає: обмін науковою і технічною інформацією; спільну діяльність в галузі ДТР; діяльність по професійній підготовці та програмах мобільності для науковців, дослідників та технічного персоналу, які беруть участь у ДТР з обох сторін».

Більш детально питання співпраці у цій сфері врегульовані Угодою між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво від 4 липня 2002 року (дію якої подовжено на додатковий п'ятирічний період згідно з Угодою від 24 листопада 2010 року) [2]. Пріоритетними напрямками співпраці, відповідно ст.4, є

- дослідження навколишнього середовища та клімату, включаючи спостереження земної поверхні;
- біомедичні дослідження та дослідження в галузі охорони здоров'я;
- дослідження в галузі сільського господарства, лісового господарства та рибальства;

- промислові та виробничі технології;
- матеріалознавство та метрологія;
- неядерна енергетика;
- транспорт;
- технології інформаційного суспільства;
- дослідження в галузі соціальних наук;
- науково-технологічна політика;
- навчання та обмін науковими кадрами.

З метою координації спільної діяльності, згідно з цією Угодою, Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації разом із Генеральним Директоратом Європейської комісії «Дослідження та інновації» створено спільний Комітет Україна – ЄС із співробітництва в галузі науки та технологій.

Окрім співробітництва в межах загальноєвропейських науково-технічних програм, важливе значення також має співпраця із спеціалізованими дослідницькими центрами європейської спільноти. Так, у відповідності до Угоди між Урядом України та Європейським космічним агентством щодо співробітництва у використанні космічного простору в мирних цілях від 30 жовтня 2008 року [3], Державне космічне агентство України приймає участь у Першій Європейській космічній програмі, програмі AURORA (Програма міжпланетних місій), а також у проєктах GALILEO (Європейська глобальна система супутникової навігації), GMES (Глобальний моніторинг в інтересах збереження безпеки та довкілля) та ін.

Важливим етапом у розбудові загальноєвропейських наукових зв'язків є набуття Україною статусу асоційованого члена Європейської ради з ядерних досліджень (CERN), що відбулося 3 жовтня 2013 року. Асоційоване членство дає можливість для співпраці з CERN науковим та освітнім установам, промисловим підприємствам, які, наприклад, можуть приймати участь у тендерах CERN, мати доступ до студентських та індивідуальних грантів, працювати напряму з експериментами, які проводять вчені найбільшої у світі лабораторії фізики високих енергій [4].

Новий статус та більш широкі можливості для співпраці Україна отримує в наслідок підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Регулювання співробітництва у сфері науки та технологій передбачене у главі 9 п'ятого розділу проєкту Угоди. Окрім загальних положень щодо посилення наукового співробітництва, ст. 375 передбачає підтримку «реформування та реорганізації системи управління науковою сферою та дослідницьких установ (зокрема розвиток її потенціалу щодо розвитку науки і технологій) з метою сприяння розвитку конкурентоспроможної економіки та суспільства, що базується на знаннях», також передбачено участь України у наступній Рамковій Програмі з до-

сліджень та інновацій «Горизонт-2020», в кінцевому рахунку, сторони Угоди про асоціацію розвиватимуть свій науковий потенціал з метою дотримання глобальної відповідальності та зобов'язань у таких сферах як охорона здоров'я, захист навколишнього середовища, зокрема зміни клімату та інші глобальні виклики [5].

Активізація сумісної діяльності України та ЄС за усіма напрямками науково-технічного співробітництва на основі спільних пріоритетів буде взаємовигідною та сприятиме розбудові загальноєвропейського дослідницького простору.

Список використаних джерел:

1. Угода про Європейський Союз від 7 лютого 1992 р. [Електронний ресурс]: Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_029. – Назва з екрана.
2. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво від 4 липня 2002 р. // Офіц. вісн. України.- 2004.- N 4.- Ст. 214.
3. Угода між Урядом України та Європейським космічним агентством щодо співробітництва у використанні космічного простору в мирних цілях від 30 жовтня 2008 р.// Відом. Верхов. Ради України.- 2009.- N 14.- Ст. 175.
4. Семиноженко В.П.: Угода з ЦЕРН – це наукова інтеграція України в Євросоюз: інтерв'ю з головою Держінформнауки України [Електронний ресурс]: Урядовий портал [сайт] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246732688.- Назва з екрана.
5. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони: проект [Електронний ресурс]: Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.- Назва з екрана.